

Książka drukowana jest z nami od wieków. Książka elektroniczna zaledwie kilka dziesięcioleci – ale w świecie technologii to całe stulecia. Obecnie obydwie formy książek zgodnie koegzystują – a czytelnicy mogą wybrać, czy korzystać z tradycyjnych wydawnictw, czy z ich elektronicznego odpowiednika. W zbiorach Biblioteki PŁ liczba e-booków szacowana jest na około 180 tysięcy tytułów – nie jest to więc źródło, które można ignorować.

Biblioteka e-booków

Czym jest e-book? Nie ma jednoznacznej definicji ani klasyfikacji książek elektronicznych. Uznaje się, że to treść opublikowana w cyfrowej formie, która odczytywana jest na urządzeniach elektronicznych (przede wszystkim czytnikach, ale i komputerach, tabletach czy smartfonach) za pomocą odpowiedniego oprogramowania. Kiedyś za książkę elektroniczną uznawano elektroniczną wersję książki drukowanej, ale przecież wiele e-booków powstaje bez papierowego odpowiednika.

Garść historii

Za pierwszego e-booka uważa się „Deklarację Niepodległości Stanów Zjednoczonych”, którą w 1971 roku zdigitalizował i udostępnił Michael S. Hart. Była ona początkiem działającej do dziś inicjatywy Project Gutenberg, w ramach której udostępniano książki, do

których wygasły prawa autorskie. Kilka lat później książki pojawiły się na płytach CD i dyskietkach. W 1998 roku miały miejsce trzy ważne debiuty – pojawiły się pierwsze urządzenia dedykowane czytaniu e-booków, powstała pierwsza księgarnia z e-bookami (eReader.com) i uruchomiono pierwszą bibliotekę internetową (NetLibrary).

Inne kamienie milowe w historii e-booków to rynkowy debiut Kindle'a (2007), wzrost popularności e-booków pobieranych na urządzenia mobilne oraz wyższa sprzedaż e-booków w porównaniu z książkami drukowanymi w sklepie Amazon (2010). Polska historia e-booków jest znacznie krótsza, początek elektronicznej książki w Polsce datowany jest na 2000 rok, kiedy ze strony internetowej Świata Książki można było ściągnąć za darmo plik DOC z treścią powieści Olgi Tokarczuk „Dom dzienny, dom nocny”.

► c.d. na str. 60

Elektroniczne zasoby Biblioteki

Biblioteki akademickie dość szybko włączyły e-książki i e-czasopisma do swoich zasobów. Elektroniczne publikacje udostępniane są tu poprzez licencjonowane bazy danych, w których e-booki stanowią zazwyczaj część kolekcji. Zazwyczaj e-książki można czytać na stronie serwisu, przy pomocy dedykowanych czytników albo pobierać części książek w postaci plików PDF. Biblioteka oferuje dostęp do kilku serwisów ogólnotematycznych i specjalistycznych, w których udostępniane są książki elektroniczne. Większość jest w języku angielskim, ale są też kolekcje w języku polskim.

Serwisy z e-bookami w języku angielskim

Od stycznia 2015 roku w e-bookowych propozycjach Biblioteki znajduje się baza danych wydawnictwa McGraw-Hill z zakresu inżynierii o nazwie AccessEngineering (<http://accessengineeringlibrary.com/>). Daje ona dostęp do ponad 500 pełnotekstowych monografii i podręczników z zakresu nauk ścisłych. Dodatkowo znaleźć można tu animacje, filmy, grafiki, interaktywne tabele i kalkulatory. Czytanie książek odbywa się w oknie przeglądarki, istnieje też możliwość eksportu opisu bibliograficznego (w formacie RIS, obsługiwany przez większość menedżerów cytowań). Po zalogowaniu na indywidualne konto użytkownik ma dodatkowo możliwość ściągnięcia pliku PDF, wydruku, dodawania adnotacji czy podkreślenia wybranych fragmentów tekstu.

Kolejnym serwisem jest EBRARY (<http://site.ebrary.com/lib/plodzasp/>), który zawiera niemal 120 tysięcy tytułów książek elektronicznych, są one dostępne dla użytkowników Biblioteki w pełnym tekście. Reprezentowane są tu wszystkie dziedziny nauki. Książki można czytać z poziomu przeglądarki. Możliwe jest także zainstalowanie czytnika ebrary Reader, który umożliwia dodatkowo tworzenie własnej półki z książkami czy dodawanie notatek. Serwis umożliwia wydrukowanie ograniczonej liczby stron z książki (podczas jednej sesji), a także „wypożyczenie” książki, co daje możliwość korzystania z niej bez dostępu do internetu. Współpracuje z takimi menedżerami bibliografii jak EndNote, Citavi oraz RefWorks.

Od czerwca 2015 roku o kolekcję e-booków rozszerzona została również baza Elsevier. Dodano pakiet zawierający 838 monografii z roku 2013 oraz 803 wolumeny serii książkowych oraz poradników z lat 2011-2015. Książki są dostępne na serwerze wydawcy – dostępne tytuły można przejrzeć na przykład na stronie <http://www.sciencedirect.com/science/bookshsrw>. Książki Wydawnictwa Elsevier są posadowione na

tej samej platformie co czasopisma, tak więc sposób przeszukiwania bazy – zarówno prosty, jak i zaawansowany – jest identyczny w obu przypadkach. Tematyka książek obejmuje wszelkie dziedziny wiedzy, na dodatek serwis umożliwia ściągnięcie książek w postaci plików PDF, a także eksport opisu bibliograficznego do menedżerów cytowań.

Elektroniczne wydawnictwa znaleźć można także w serwisie Knovel Library (<http://app.knovel.com/web/index.v>) – udostępnianych jest tu ponad 4000 podręczników i wydawnictw technicznych w języku angielskim. Biblioteka wykupiła część dostępnych kolekcji, zaś dokumenty, do których użytkownicy nie będą mieli dostępu oznaczone są symbolem kłódki przy tytule książki. W wykupionych kolekcjach książki mogą być czytane w serwisie, w dedykowanym trybie Reading View. Jest również możliwość eksportu danych do najpopularniejszych menedżerów cytowań.

Kolejnym serwisem z e-bookami jest MyLibrary (<http://lib.mylibrary.com/>), w ramach którego Biblioteka wykupiła dostęp do 71 tytułów książek z zakresu rolnictwa, bibliotekoznawstwa, medycyny, nauk ścisłych, nauk społecznych i technologii. Książki czytane są na ekranie komputera, jest także możliwość ściągnięcia lub wydrukowania fragmentów czytanego materiału (10% zawartości e-książki). Serwis pozwala także wygenerować cytowania (np. w stylu APA czy stylu harwardzkim) i wyeksportować opisy do menedżera RefWorks i EndNote.

Ostatnim serwisem, w którym udostępniane są e-booki, jest Springer (<http://link.springer.com/>). Zasoby tej bazy obejmują serie książkowe Springer (17 serii od pierwszego wolumenu do rocznika 2008 oraz dalszych 9 serii z archiwami z lat 1997-2008), a także e-książki anglojęzyczne wydane przez Springer w latach 2004, 2005 i 2009-2011. Książkowa kolekcja tej bazy liczy łącznie ponad 27 tysięcy wolumenów. Książki można czytać na ekranie komputera lub pobrać w formacie PDF lub EPUB. Linkiem do książki można podzielić się w mediach społecznościowych.

E-booki w języku polskim

Biblioteka oferuje dwa serwisy z e-bookami polskich wydawnictw: IBUK Libra oraz NASBI. Serwis IBUK Libra (<http://libra.ibuk.pl/>) opisywany jest jako największa internetowa wypożyczalnia online w Polsce, obejmująca książki z wszystkich dziedzin nauk. Użytkownicy Biblioteki mają dostęp do ponad pół tysiąca publikacji udostępnianych za darmo oraz 503 tytułów, zakupionych w ramach umowy z Wydawnictwem Naukowym PWN (do końca drugiego kwartału 2016 roku). Nie jest ►

► to imponująca liczba wobec niemal 71 tysięcy książek w pełnej ofercie serwisu, ale Biblioteka przeznaczyła część budżetu na zakup dostępu do książek zgłoszonych przez użytkowników. Niedostępne pozycje z tekstem *Posiadasz dostęp tylko do fragmentu książki. Twoja biblioteka nie wykupiła dostępu do tej publikacji. Zgłoś zapotrzebowanie* można zamówić na dwa sposoby: w serwisie IBUK Libra poprzez ikonę zgłoś zakup bibliotece lub przez wypełnienie formularza „Propozycja zakupu książki” dostępnego na stronie internetowej Biblioteki. Udostępnione e-booki można czytać poprzez wbudowany czytnik na stronie przeglądarki.

Drugim serwisem jest NASBI (<http://nasbi.pl/>), czyli Naukowa Akademicka Sieciowa Biblioteka, określana jako internetowa wypożyczalnia specjalistycznych e-booków. Biblioteka od czerwca 2015 roku udostępniła w ramach tej bazy 789 publikacji z kolekcji Informatyka. Ograniczeniem bazy jest to, że może z niej korzystać jednocześnie tylko 5 użytkowników, na dodatek serwis

wymaga indywidualnej rejestracji w bazie NASBI (<http://nasbi.pl/rejestracja.html>) – wyłącznie na podstawie adresów mailowych z systemu poczty Politechniki Łódzkiej. Osoby, które chcą korzystać z NASBI poza siecią politechniczną muszą dodatkowo uzyskać kod od administratora bazy na PŁ (kontakt: be@lib.p.lodz.pl). Czytanie książek odbywa się przez opcję „Pożycz”, która na 14 dni udostępnia książkę na wirtualną półkę zalogowanego użytkownika. W serwisie tym niedostępne jest zapamiętywanie plików czy wydruki.

Katalog dostępnych w Bibliotece książek elektronicznych może zostać rozszerzony w razie zapotrzebowania użytkowników Biblioteki na określone tytuły. Propozycje należy zgłaszać do Oddziału Zbiorów Elektronicznych (oze@lib.p.lodz.pl), ewentualnie przez formularz „Propozycja zakupu książki” na stronie internetowej Biblioteki.

■ Jolanta Szczepaniak
Oddział Promocji i Informacji
Biblioteka PŁ